Alle beweren alsof wij thans niet meer van een *Volk Gods* spreken mochten, is daarom in rechtstreeksche tegenspraak met wat de Heilige Schrift ons onderwijst. Ook nu nog vormen de uitverkorenen, die tot geloofsbekeering kwamen, een eigen *Volk van God*. En zelfs in meer uitwendigen zin kan 't ook van de gedoopten gelden, dat ze recht hebben op den eerenaam van 't heilig volk.

Hiermede hangt 't nu saam, dat dat volk van God zich niet vermengen mag met wie buiten den Christus staan. »Ziet, zegt God ons door Bileam, dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de overige volken niet gerekend worden«.

Ook in het Nieuwe Testament wordt hierop telkens weer nadruk gelegd. Als er in de Kerk van Corinthe onder de broeders geschil over een koop of huur rees, dan ried de apostel den broeders aan, dat ze hiermee niet voor den burgerlijken rechter zouden gaan, maar 't onder elkaar uitmaken. Zelfs behoefde men, zegt de apostel, hiervoor niet de meest vooraanstaande leden van de Kerk te nemen. In 1 Cor. VI : 4 lezen we dan ook: »Zoo gij dan gerechtszaken hebt, die dit leven aangaan, zet die daarover, die in de gemeente minst geacht zijn«, d. w. z. die minst op den voorgrond treden door kennis, positie en talent. Zoo moest men 't alles onder elkaar afdoen. En in geen geval mocht het »volk Gods", vergeten, dat het niet met de wereld saam een gemeenschappelijk leven leidde, maar dat 't omgekeerd apart stond en in eigen, afgezonderden kring zich had te ontwikkelen, om zijn geestelijke krachten steeds heerlijker te ontplooien.

Natuurlijk, niet *alle* omgang met de onheilige wereld kan gemeden worden. In zaken komt ook wie gelooft, telkens met den ongeloovige in aanraking. Dit erkent de apostel dan ook, maar juist daarom te meer legt hij er telkens nadruk op, dat we die aanraking alleen *in zulke zaken* zouden toepassen, maar voor het overige onze gemeenschap alleen zoeken zouden met het Volk Gods.

In wat Jehovah Bileam doet betuigen komt dit zelfs zoo sterk uit, dat Bileam zegt, dat het Volk Gods alleen zal *wonen*. Niet maar nu en dan eigen bijeenkomsten zou houden, maar met heel zijn leven en streven *apart* zou verkeeren, en als *afgezonderd* van de overige maatschappij zou verkeeren en wonen.

Telkens spreekt hierin de vreeze voor het gevaar van aansteking.

Blijft wie bekeerd is, op de vroegere manier, met de ongeloovigen omgaan, dan neemt hij telkens weer het gif der wereld in zich op. Wie den Christus trouw wil blijven, is daarom geroepen om zich met de trouwe kinderen Gods *af te zonderen*.

Apart is de leuze die 's Heeren volk nimmer verloochenen mag.

Juist hierin echter gaan we ziender oogen achteruit.

Goed ging het, zoolang de verdrukking steeds krasser ons het leven benauwde. Toen stootte de wereld ons af. Ze zocht geen huwelijk met onze dochters. Ze meed meer onzen omgang dan dat ze dien zocht. Smaad en hoon was ons deel. Eerst lang daarna werd dit anders, toen men over meer *zocht*, dan dat men ons afstiet.

En dit juist werd toen de strik, waarin maar al te velen uit onzen kring zich vangen lieten.

Meer dan één onder ons genoot er toen in, dat men nu niet meer zoo onheusch, maar soms zelf waardeerend en lief door de lieden der wereld bejegend werd. Die lieden waren zoo meester in den lieven vorm. Dat met hen meedoen, was zoo uitlokkelijk.

En zoo kwam het er alleszins toe, dat de geestelijk-verarmden onder ons op het volk Gods allengs uit de hoogte gingen neerzien, en zich gevleid gevoelden door de lieve knikjens van de lieden der wereld. Soms zelfs ging dit zoover, dat deze of gene kortweg allen omgang met het volk Gods verbrak, en er maar steeds naar uitkeek, hoe hij de gunst en den lof en den prijs van de lieden der wereld naar zich toe zou trekken.

Zoo was het in de dagen van Israël, toen ook velen uit Gods volk, tot in Jeruzalem, meer Babylonisch dan Israelitisch leefden. Zelfs bij den ingang in het Heilige land was dit reeds zoo. Meedoen met de Kanaänieten gaf toen zoo rijk zinlijk levensgenot. Doch juist daarom liet Jehovah het dan ook door Bileam hun aanzeggen: „Wat ge zoekt, mag niet. Dat saamleven met de ongeloovige wereld kan niet. Ik wil, mijn volk, het volk Gods, moet *alleen*, d. i. *apart* wonen.

Gods kind hoort onder de kinderen der wereld niet thuis.

Zeker, ook de kinderen Gods mogen de kunst liefhebben, alleen maar, van de kunst der wereld moeten ze afblijven. Ook de kinderen Gods mogen, en moeten zelfs, 't licht der wetenschap op 't leven laten vallen, maar wat ze niet doen mogen, is met de geleerden der wereld eenzelfde ongoddelijke wetenschap helpen opbouwen. En zoo ook in de opvoeding van de jeugd, in de bejegening van het dienend personeel, in de rangen van de behoeftigen, kortom in alles waarbij 't beginsel van ons leven meesprookt, hoort wie kind van God is, niet bij *de lieden der wereld*, maar bij het *Volk van God*.

En daarom, al wie, hoe ook, op de geregeving en de houding van de kinderen der wereld uit is, hij verzaakt zijn heilige levensroeping en is op weg naar Baäk.

Dr. A. K.

Amsterdam, 18 Februari 1916.

De heer Bensdorp heeft aanleiding gevonden in de korte aankondiging, die we gaven van Dr. Brinkman's dissertatie over de Gerechtigheid Gods bij Paulus, om het oude maar nog altoos niet verroeste slagzwaard uit de schede te halen en op onbehouwen wijze zoowel Dr. Brinkman als onze redactie te lijf te gaan, omdat wij beweerd hadden, dat Dr. Brinkman in deze dissertatie tegenover de geheel onjuiste voorstelling, die Deniffe van Luther's rechtvaardigheidsleer gaf, met tal van citaten uit Luthers geschriften had aangetoond, wat Luther eigenlijk onder deze rechtvaardigmaking door het geloof had verstaan.

Op welke wijze de heer Bensdorp deze polemiek voert, mogen de volgende citaten aantoonen.

Vooreerst wat hij schrijft over de quaestie zelf:

Tegenover den „durf", waarvan *De Heraut* in bovenstaande regelen blijk geeft, door te gewagen van „de geheele onjuiste voorstelling, welke Deniffe van Luther's rechtvaardigheidsleer gaf", veroorloven wij ons de vrijheid, het blad er aan te herinneren, hoe Deniffe op verpletterend duidelijke wijze heeft aangetoond, dat Luther's geheele zoogenaamde „nieuwe inzicht" in Rom. 1 : 17 tot de alleronbeschaamdste leugens behoort van den pseudo-hervormer, terwijl wij hierbij tevens opmerken, dat het een niet minder groote onbeschaamdheid is, om na den overstelpenden overvloed van bewijzen, welke Deniffe hiervoor heeft aangevoerd, nog steeds met dezelfde oude leugen voor den dag te durven komen, nog wel op het oogenblik zelf, dat men Deniffe van onjuiste voorstelling beschuldigt.

Herhaaldelijk heeft Luther beweerd, dat vóór hem a l l e leeraren — Augustinus alleen uitgezonderd, dien hij echter nog niet kende — de gerechtigheid Gods, waarvan in Romeinen 1 : 17 sprake is, van de straffende gerechtigheid Gods verstonden; maar dat hij, Luther, onder voorlichting des H. Geestes, het eerst ontdekt heeft, dat hier geen sprake is van de straffende gerechtigheids Gods, maar van de gerechtigheid, waardoor God ons van zondaren rechtvaardig maakt door het geloof. Ziedaar het nieuwe inzicht, hetwelk Luther, volgens zijn eigen getuigenis, van Romeinen 1 : 17 heeft verkregen.

Maar nu heeft Deniffe op onweerlegbare wijze aangetoond, dat sinds het einde der vierde eeuw a l l e katholieke leeraren vóór Luther precies hetzelfde hebben geleerd.

Dan, hoe hij oordeelt over een proefschrift, dat hij niet eens gezien heeft:

Gesteld dus ook, dat het aan Dr. Brinkman geluikt is om, steunend op tal van citaten uit Luther's werken, een voorstelling te geven, die aan de voorstelling van Deniffe lijnrecht tegenover staat, dan bewijst zulks nog allerminst, dat diens voorstelling onjuist is. De vraag is maar, of en in hoeverre de historische inleiding van Dr. Brinkman den toets der historische critiek kan doorstaan, m.a.w. of zij zich al dan niet kenmerkt door streng wetenschappelijke methode.

Vervolgens wordt meegedeeld, hoe Deniffe over de wetenschappelijkheid van protestantsche theologen oordeelde en daarna aldus geconcludeerd:

Wij weten natuurlijk niet, in hoeverre de aangehaalde woorden van Deniffe ook op het werk van Dr. Brinkman van toepassing zijn — wij hebben het proefschrift zelf niet gelezen — maar het feit, dat de oude leugen van Luther's zoogenaamd „nieuwe inzicht" er blijkbaar maar weder zonder blikken of blozen in wordt herhaald, is niet geschikt er een hooge gedachte van te doen opvatten.

Nu zullen we het debat over de bekeeringsgeschiedenis van Luther hier niet opnieuw oprakelen. Niet alleen omdat dit te veel plaatsruimte zou eischen, maar ook omdat schrijver dezes in zijn *Het zedelijk karakter der Reformatie tegenover Rome gehandhaafd* de onjuistheid van Deniffe's beweringen met tal van argumenten heeft aangetoond, en zoolang dit werk nog altoos op een afdoende weerlegging van Roomsche zijde wacht, meenen wij daarheen te mogen verwijzen, zelfs al zou ons dit opnieuw het verwijt berokkenen van de grootste onbeschaamdheid, omdat we voor het gezag van Deniffe niet buigen. Nog pas heeft een Roomsche afgevaardigde van naam in de Tweede Kamer verklaard, dat de Roomsche Kerk zelfs aan Kerkvaders alleen zooveel gezag toekent als hun argumenten waard zijn, en ditzelfde geldt ook ten opzichte van Deniffe, die nog altoos geen Kerkvader is.

Wat we den heer Bensdorp alleen wilden doen opmerken is, dat heel deze boutade gerust in de pen had kunnen blijven oradat noch door Dr. Brinkman noch door ons gezegd was, waartegen hij zijn aanval richt. Dr. Brinkman meende zelfs op het hier bedoelde punt Deniffe in het gelijk te moeten stellen. Hij zegt op blz. 7: „Wel heeft Deniffe in zooverre gelijk, als hij Luther verwijt, dat de gerechtigheid Gods in Rom. 1 : 17 volstrekt niet door de Middeleeuwsche exegeten werd verklaard in den zin van de straffende gerechtigheid Gods, zooals Luther betoogde". Precies dus hetzelfde wat de heer Bensdorp beweert. Nu ben Ik het persoonlijk met deze opvatting van Dr. Brinkman niet eens. Niet dat de studie van Deniffe niet heeft aangetoond, dat de Middeleeuwsche exegeten reeds deze verklaring van de gerechtigheid Gods in Rom. 1 : 17 hebben gegeven en dat Luther dit niet geweten heeft, maar het bekende verhaal, dat Luther zou beweerd hebben, dat allen vóór hem de gerechtigheid Gods in Rom. 1 : 17 verstaan zouden hebben van de straffende gerechtigheid Gods, is m. i. niet genoegzaam gedocumenteerd. De bedoelde verklaring komt niet herhaaldelijk, zooals de heer Bensdorp beweert, maar slechts éénmaal in de geschriften van Luther voor en wel in een geschrift, dat Luther zelf niet heeft geschreven, maar dat als collegedictaat door een student is opgeteekend en na Luther's dood is uitgegeven. Een dergelijke bron is al zeer weinig geschikt, om daarop afgaande een zoo krasse beschuldiging aan het adres van Luther te richten. Maar dit vraagstuk was thans niet in geding, omdat Dr. Brinkman in dit opzicht Deniffe juist bijgevallen is. Wat Dr. Brinkman in zijn historische inleiding alleen heeft trachten aan te toonen, is, dat de voorstelling, die Deniffe gaf van den psychologischen oorsprong en van den inhoud van Luther's rechtvaardigheidsleer, niet deugde. En in dat opzicht heeft hij, zooals ook den heer Bensdorp niet onbekend is, een sterken bondgenoot in den bekenden pater Grisar, den jongsten biograaf van Luther, want deze heeft precies hetzelfde beweerd. De kritiek door Protestantsche theologen op Deniffe's werk uitgebracht, hóe onwetenschappelijk ze dan ook volgens den heer Bensdorp te werk mogen gaan, is zelfs voor Roomsche kringen niet geheel zonder vrucht geweest.

Hoe het dan toch komt, dat terwijl, ook volgens Dr. Brinkman, terecht door Deniffe is aangetoond, dat Luther zich vergiste, toen hij meende, dat zijn opvatting van de gerechtigheid Gods in Rom. 1 : 17 nieuw was, aangezien de Middeleeuwsche exegeten de gerechtigheid Gods eveneer verstaan hadden van de gerechtigheid, die God den mensch meedeelt, — Dr. Brinkman desniettegenstaande kan spreken van een »nieuw inzicht«, dat Luther kreeg in de gerechtigheid Gods, en daarin zelfs den oorsprong van de breuke tusschen hem en Rome kan zoeken, is een vraag, die Dr. Brinkman zelf zal moeten beantwoorden. Wie eenvoudig refereert, wat in een dissertatie staat, is niet gehouden haar te verdedigen. Misschien kunnen we echter den heer Bensdorp een dienst bewijzen door hem te verwijzen naar hetgeen door ons zelf in *Het zedelijk karakter der Reformatie gehandhaafd tegenover Rome* blz. 75—78 over dit vraagstuk geschreven is. Het nieuwe inzicht, dat Luther in deze gerechtigheid Gods kreeg en dat hem tot een breuke met Rome bracht, was niet, dat deze gerechtigheid door God aan den mensch geschonken wordt, — want ook Rome leert dit, — maar raakt de wijze waarop deze gerechtigheid door God ons geschonken en door het *geloof* aan onze zijde ontvangen wordt. Daarin schuilt het principieele verschil tusschen de Roomsche en Protestantsche opvatting. En dat nieuwe inzicht had Luther wel degelijk te danken aan Rom. 1 : 17, want daar las hij: *de rechtvaardige zal uit het geloof leven*.

Verder deze polemiek voort te zetten zou geen doel hebben, nu blijkt, dat de aanval op een misverstand berustte. We betreuren alleen van onzen geachten opponent, dat ditmaal niet alleen het suaviter in modo, dat zijn we gewend, maar ook het fortiter in re ontbrak.

De Evangelisatie-arbeid in Noord-Brabant en Limburg.

De deputaten van de Particuliere Synode der Gereformeerde Kerken in Noord-Brabant en Limburg zenden ons het verslag toe van den Evangelisatie-arbeid dezer Kerken in Noord-Brabant en Limburg. Uit dit verslag blijkt, hoe vol ijver en liefde deze zeer zwakke Kerken zich ook in het afgeloopen jaar op dezen arbeid hebben toegelegd; een arbeid, die nog zwaarder werd, nu mede de belangen moesten behartigd worden van de militairen, die in Brabant en Limburg ingekwartierd zijn, ook al werd die taak van een niet onbelangrijk deel mede waargenomen door de deputaten der Generale Synode voor de geestelijke belangen der militairen. Nadere inlichtingen worden verstrekt over de bijzondere posten in Tilburg, Roozendaal, Eindhoven, Venlo, Heerlen, Hoensbroek en Maastricht. Dat deze arbeid niet vruchteloos is, blijkt wel daaruit, dat te Heerlen reeds een Gereformeerde Kerk tot openbaring kwam, die ook al zoo gelukkig was een predikant te krijgen in Ds. G. J. Pontier. Ook onder de Belgen en Duitschers wordt daar gewerkt door prediking en tractaatverspreiding. Gaarne bevelen wij dezen arbeid dan ook in de belangstelling van al onze kerken aan. Als nieuwe penningmeester is opgetreden Ds. P. Nomes te Fijnaart.

Ds. de Gaay Fortman.

Op Zondag 19 Februari zal Ds. de Gaay Fortman, die de oudste in jaren van Amsterdam's predikanten is, herdenken, hoe hij 45 jaar geleden bevestigd werd in het ambt van Dienaar des Woords te Vleuten.

Gaarne brengen we den geachten jubilaris bij dit ambtsfeest ook onzen hartelijken gelukwensch.

Van het zestal predikanten, dat in de dagen der Doleantie den moed had, trouw te blijven aan de Belijdenis en weigerde voor het Synodale dwangbevel te bukken, bleef nog slechts een drietal over in actieven dienst. Maar hun jaren klimmen allengs, en wanneer men, zooals Ds. de Gaay Fortman, reeds de zeventig jaar voorbij is, dan komt spoedig de tijd, dat op een welverdiende ruste aanspraak kan gemaakt worden.

Te meer waardeeren we het daarom, dat Ds. de Gaay Fortman, wiens kracht naar lichaam en ziel nog ongebroken is, nog blijft dienen in het ambt hem toebetrouwd. Met hoeveel ijver en trouw hij niet alleen zijn taak als predikant vervuld heeft, maar welk een warm hart hij steeds had voor de Zending en de Evangelisatie, weet ieder.

Van harte hopen we daarom, dat hij nog enkele jaren zijn arbeid zal kunnen voortzetten en het gouden jubileum hem nog gegund zal worden.

Onze »voortrekkers« houden we liefst zoolang als het kan.

De kinderen des Verbonds.

XXI.

Het gewone argument, waarmede de bestrijders van den kinderdoop aankomen, dat èn in het Nieuwe Testament èn bij de oudste kerkelijke schrijvers wel voortdurend sprake is van den doop der volwassenen, maar nergens van den doop der onmondige kinderen, moge geschikt wezen om op minder nadenkenden indruk te maken, maar het schijnt sterker dan het in werkelijkheid is. Reeds op zich zelf is het zoogenaamde argumentum e silentio, d.w.z. het bewijs, dat men uit het stilzwijgen over een bepaalde zaak afleidt, dat de bedoelde zaak dus ook niet bestaan heeft, altoos een zwak argument. Niet ten onrechte wezen onze Gereformeerde vaderen er dan ook op, dat evenmin in het Nieuwe Testament ergens uitdrukkelijk vermeld wordt, dat vrouwen aan het Avondmaal hebben deelgenomen, terwijl we zelfs stellig weten, dat aan het eerste Avondmaal, door Christus ingesteld, alleen mannen hebben aangezeten; maar dat daarom toch niemand er aan denken zal om de vrouwen van het Avondmaal uit te sluiten. Maar ook afgezien daarvan laat het feit, dat èn in het Nieuwe Testament èn bij de oudste kerkelijke schrijvers voortdurend over den doop der volwassenen en niet over den doop der kinderen gesproken wordt, zich niet moeilijk verklaren. Het bevel door Christus aan de Apostelen gegeven om alle volken te *onderwijzen* en hen, die door dit onderwijs tot discipelen van Christus gemaakt waren, te *doopen*, doelt op den *zendingsarbeid* der Apostelen, en bij alle zending is regel, dat onderwijs voorop gaat en de volwassenen, die tot geloof in Christus komen, daarna eerst den doop ontvangen. Dat in de Apostolische Kerk telkens sprake is van den doop der volwassenen en niet van den doop van kinderen kan dus geen de minste verwondering baren, want de Apostolische Kerk was een zendingskerk en op elk zendingsterrein is het nog altoos regel, dat volwassenen en geen kinderen gedoopt worden. Alleen houde men wel in het oog, dat deze doop der volwassenen dan altijd is een *proseliétendoop*, d.w.z. dat een jood of heiden, die buiten de Christelijke Kerk stond, nu door den doop tot een lidmaat der Christelijke Kerk gemaakt wordt. Maar deze proseliétendoop, waarvan in het Nieuwe Testament overal sprake is, bewijst niets voor wat de voorstanders van den doop der volwassenen willen, en het is louter woordenspel, wanneer ze als bewijs voor het goed recht van hun bejaarden-doop zich op de Apostolische praktijk om proselieten te doopen, beroepen. Want wat zij met den bejaarden-doop bedoelen is niet, dat een heiden of jood alleen op volwassen leeftijd, en na belijdenis des geloofs te hebben afgelegd, gedoopt mag worden, wat ieder hun toestemt en uit de Heilige Schrift ook duidelijk genoeg blijkt, maar dat *kinderen uit Christelijke ouders geboren* eerst op volwassen leeftijd den doop zouden mogen ontvangen. En hun beroep op het Nieuwe Testament zou dan alleen afdoende wezen, wanneer ze ook maar één geval konden aanwijzen, waarin de Apostelen aan kinderen, die uit Christelijke ouders geboren waren, den doop onthouden hebben of hen eerst op later leeftijd, na belijdenis des geloofs, hebben gedoopt. Hiervan nu is uit het Nieuwe Testament niet één voorbeeld aan te halen. Overal waar in de Handelingen der Apostelen gesproken wordt over het doopen van volwassenen, is er altoos sprake van hen, die hetzij uit het Jodendom, hetzij uit het Heidendom tot het Christendom waren overgegaan. Zoo wordt in Hand. 2 : 38, 41 gesproken van de Joden en Jodengenooten te Jerusalem, die door de prediking van Petrus bekeerd werden en toen den doop ontvingen. Zoo in Hand. 8 : 12, 13, 16 van den doop der Samaritanen, die door de prediking van Philippus tot het geloof kwamen, en in Hand. 8 : 36, 38 van den Kamerling van Candace, de Koningin der Mooren, die blijkbaar een proseliet der Joden was, maar door Philippus eerst tot de kennis van het Evangelie werd gebracht. Zoo in Handelingen 9 : 18 en 19 : 5, waar de doop van Paulus zelf ons verhaald wordt, die vóór dien tijd een bittere vijand van Christus' gemeente was. Zoo in Hand. 10 : 47 en 48, waar sprake is van den doop van Cornelius, den hoofdman over honderd te Caesarea, die wel een proseliet van de Joden was, maar eerst door de prediking van Petrus met het Evangelie bekend werd. Zoo in Hand. 16 : 15, waar de doop van Lydia de purperverkoopster verhaald wordt, die eveneens een proseliet der joden was, en in Hand. 16 : 33 waar sprake is van den doop van den stokbewaarder van Filippi, die tot op dien tijd een heiden is geweest. Terwijl eindelijk de laatste plaats uit de Handelingen hfdst. 18 : 8 waar over den doop gesproken wordt, die doop weer evenzeer geldt dezulken te Corinthe, die hetzij uit het Jodendom hetzij uit het Heidendom tot Christus waren bekeerd. Al deze volwassenen, wier doop ons verhaald wordt, zijn dus eerst op later leeftijd *Christen* geworden en konden derhalve den doop niet in hun jeugd ontvangen. Een beroep op deze voorbeelden bewijst dus tegen den kinderdoop niets. Hoe de Apostelen en de door hen aangestelde opzieners der gemeente gehandeld hebben, toen uit deze tot het Christendom overgegane ouders later kinderen zijn geboren, verhaalt het Nieuwe Testament ons niet. Alleen het feit, dat tot driemaal toe, èn bij Lydia de purperverkoopster, èn bij den stokbewaarder te Filippi en bij Stephanus, den »eersteling uit Achaje" uitdrukkelijk vermeld wordt, dat tegelijk met de ouders, die Christen werden, ook het gezin is gedoopt geworden, kan in dit opzicht ten vingerwijzing strekken, wat de praktijk der Apostelen in dergelijke gevallen is geweest. Want indien reeds bij het Christen-worden der ouders hun kinderen mede gedoopt zijn, dan pleit er zeker veel voor, dat ook die kinderen, die later geboren werden, als kind den doop ontvangen hebben. Immers hierover kan geen twijfel bestaan, dat de Apostelen de kinderen van zulke ouders volstrekt niet beschouwd hebben als »heidenen", die nog buiten het Christendom stonden. Op den Pinksterdag verklaarde de Apostel Petrus reeds: »want u komt de belofte toe (nl. van den Heiligen Geest) en *uwen kinderen*" (Hand. 4 : 39), waarmede de belofte des Heiligen Geestes ook tot die kinderen wordt uitgestrekt, die uit geloovige ouders zijn geboren. Aan deze kinderen wordt dus een privilegie toegekend, dat aan kinderen, uit ongeloovige ouders geboren, niet toekomt. Dezelfde gedachte ligt ook opgesloten in wat de Apostel Paulus in Rom. 1 : 10 schrijft: »indien de wortel heilig is, zoo zijn ook de takken heilig", want de Apostel schrijft dit met het oog op de afstamming van Israël, en het door hem gebruikte beeld wil niet anders zeggen, dan dat, wanneer de ouders heilig zijn, ook de kinderen uit hen geboren heilig zijn. Terwijl eindelijk in I Cor. 7 : 14 ditzelfde zonder beeldspraak wordt uitgedrukt, wanneer de Apostel verklaart, dat ook dan wanneer slechts één der ouders geloovig is, dit voorrecht voor de kinderen uit zulk een gemengd huwelijk geboren toch doorgaat, want dat ook zij als »heilig" zijn te beschouwen.

Nu hebben wel onderscheidene nieuwere exegeten het beroep, dat men vroeger op deze laatste plaats deed als een bewijs voor den kinderdoop, verworpen, en gemeend, dat er eer het tegendeel uit bleek, n.l. dat de kinderen toen nog niet gedoopt werden, maar de gronden die men hiervoor aanvoert, zijn allerminst steekhoudend. Er ligt een geheel verkeerde beschouwing van den doop aan ten grondslag. »Indien, zoo zegt Dr. G. Heinrici in zijn bewerking van Meyer's commentaar, op den brief aan de Corinthiers, reeds destijds de doop van Christenkinderen gebruikelijk ware geweest, dan had Paulus niet aldus kunnen argumenteeren, want de heiligheid der Christenkinderen zou dan een anderen grond hebben gehad." De bedoeling van deze bedenking is blijkbaar, dat wanneer de kinderdoop destijds gebruikelijk ware geweest, de kinderen *door dien doop* heilig zouden zijn geweest en de Apostel zich dan niet zou hebben beroepen op dien anderen grond, dat kinderen uit zulke gemengde huwelijken geboren, als »heilig" moeten worden beschouwd, omdat de ongeloovige man door de geloovige vrouw geheiligd. Deze bedenking nu zou volkomen juist zijn, wanneer men met de Roomsche en Lutherse Kerk moest aannemen, dat deze »heiligheid« eerst *door den doop* aan de kinderen wordt medegedeeld, en niets met hun afstamming uit geloovige ouders zou te maken hebben, want dan had de Apostel zich zeker zoo niet kunnen uitlaten. Maar hieruit blijkt dan ook, hoe onjuist deze Roomsche en Luthersche opvatting is, alsof kinderen uit Christenouders vóór den doop onheilig zouden zijn en eerst door den doop geheiligd zouden worden. Onze Gereformeerde Kerk heeft dit dan ook nooit geleerd. In ons Doopsformulier wordt juist omgekeerd gezegd, dat onze kinderen in Christus geheiligd zijn en daarom behooren gedoopt te worden. De heiligheid dezer kinderen berust dus niet op hun doop, maar de doop bevestigt en bezegelt de heiligheid, die zij van moederslijf af bezitten. De Apostel behoefde derhalve geen anderen grond voor de heiligheid dezer kinderen aan te geven dan hij hier doet, nl. dat zij uit een geloovigen vader of moeder geboren waren en daarom als heilig moesten worden beschouwd. Nu spreekt de Apostel dit laatste niet als iets nieuws uit, wat hij de gemeente te Corinthe voor 't eerst leeren komt, maar als iets, wat heel de gemeente *weet en erkent* en dat daarom als concessum den grond kan vormen voor zijn betoog, dat een geloovige man (of vrouw) niet behoefde te scheiden van de ongeloovige vrouw (of man), waarmede hij (of zij) in het huwelijk verbonden was. De vraag, waarom het te Corinthe ging, was toch niet, of de kinderen uit zulk een gemengd huwelijk geboren, als heilig waren te beschouwen, want dat stond juist vast, maar of de geloovige man wel den huwelijksband met de ongeloovige vrouw mocht voortzetten, daar de Apostel immers had geschreven, dat zij zich niet vermengen mochten met een afgodendienaar, en het voortzetten van den huwelijksband met zulk een afgodendienaar dus als ongeoorloofd kon worden beschouwd. Die vraag nu beantwoordt de Apostel in bevestigenden zin: de ongeloovige man wordt in zulke gevallen geheiligd, zegt hij, door de geloovige vrouw, en als bewijs, dat dit metterdaad zoo is, beroept hij er zich op, dat de kinderen uit zulk een gemengd huwelijk geboren heilig waren, gelijk heel de Christelijke Kerk aannam. Maar dan komt van zelf de vraag op, hoe de Apostel dit zoo stellig en beslist schrijven kan, of wil men, hoe hij wist, dat dit laatste het algemeen gevoelen der Kerk was? En het antwoord daarop kan alleen zijn, omdat de gemeente gewoon was ook de kinderen uit zulk een gemengd huwelijk geboren, te *doopen*, want in het bedienen van den doop lag de erkenning opgesloten, dat deze kinderen heilig waren. Wel verre vandaar dat deze uitspraak van Paulus dus een bewijs zou zijn tegen de practijk van den kinderdoop in de Apostolische Kerk, is ze veeleer een zeer sterke aanduiding, dat de kinderdoop zelfs bij kinderen uit gemengde huwelijken geboren, destijds reeds gebruikelijk was.

Wat men voorts wel heeft opgemerkt, dat wanneer men uit dit »heilig« zijn van de »kinderen« hun recht op den doop zou afleiden hieruit ook volgen zou, dat dan evenzeer de ongeloovige man of vrouw gedoopt zou mogen worden die met een geloovige in den echt verbonden is, omdat de Apostel uitdrukkelijk zegt, dat ook de ongeloovige man door de geloovige vrouw »geheiligd« wordt, is een redeneering, waarvan de onjuistheid na de boven gegeven toelichting wel nauwelijks meer behoeft aangetoond te worden. Indien de Apostel tot geruststelling van degenen, die met een bezwaarde conscientie in zulk een huwelijk leefden, gezegd had: ge behoeft niet te scheiden, o geloovige man, want èn uw ongeloovige vrouw èn uw ongeloovige kinderen zijn door u geheiligd, dan zou deze bedenking nog eenigen schijn van grond hebben. Want, indien men dan op grond van dat »geheiligd zijn« de kinderen doopen wil, zou men evengoed kunnen redeneeren, dat ook de ongeloovige man of vrouw mocht gedoopt worden. Maar de Apostel redeneert aldus niet. Hij gaat uit van de onderstelling, dat de kinderen uit zulk een huwelijk gebo-

ren, *heilig* zijn, en dat ieder te Corinthe dit wist en aannam; iets wat Paulus moeilijk anders weten kon dan uit het feit, dat de gemeente gewoon was deze kinderen te doopen. Op dien grond nu verklaart de Apostel, dat de ongeloovige man door de geloovige vrouw geheiligd wordt, want ware dit niet zoo, dan zouden de kinderen uit zulk een huwelijk geboren, *onrein* zijn en dus ook niet gedoopt mogen worden. Maar natuurlijk volgt daaruit allerminst, dat dan ook de ongeloovige man, en Paulus heeft hier bepaald het oog op een *heiden*, zou gedoopt mogen worden, want wie als volwassene niet gelooft, kan den doop niet ontvangen. Dat zou een ontheiligen van het Sacrament geweest zijn.

Het *heilig zijn* van de kinderen is hier dus in geheel anderen zin bedoeld dan het »geheiligd worden van den ongeloovigen man door de geloovige vrouw«. Een ongeloovige man wordt niet door het huwelijk met een geloovige vrouw in het genadeverbond opgenomen, in de Kerk ingelijfd of gerekend de »theocratische gemeenschap« deelachtig te worden. Als *heiden* staat hij buiten dit alles, terwijl de uit hem geboren kinderen daarentegen wel in het genadeverbond staan en in de Kerk moeten worden ingelijfd op grond van hun geboorte uit een geloovige moeder. Wat de Apostel met dit »geheiligd zijn« van den ongeloovigen man dan bedoeld heeft, kan niet twijfelachtig zijn. Het blijkt juist uit de vermelding van de *kinderen*, die uit zulk een huwelijk geboren worden. Een kind nu kan niet geboren worden zonder de innigste gemeenschap tusschen man en vrouw, een gemeenschap die ze tot één vleesch maakt. Dat nu juist was het gewetensbezwaar van zulk een geloovige echtgenoote, waarvan hier sprake is, of zulk een huwelijksgemeenschap met een ongeloovigen man haar niet bezoedelde en verontreinigde. Wat de Apostel Paulus in het voorafgaande hoofdstuk (I Cor. 6:15—20) had gezegd, dat wie een hoer aanhing, een vleesch met haar werd, en aldus »ons lichaam, dat een lid van Christus is, maakte tot lid eener hoer«, kon immers in zekeren zin ook hier gelden. Afgoderij was iets schrikkelijks; er ging een besmettende en bezoedelende kracht van uit op ieder, die er mee in aanraking kwam. En mocht dan een geloovige man of vrouw zijn lichaam, dat een tempel des Heiligen Geestes was, wel in zoo innige gemeenschap brengen met het lichaam van zulk een afgodendienaar? Dat bezwaar nu neemt Paulus hier weg, door te verklaren, zooals Calvijn terecht opmerkt, dat »een geloovige met een goede conscientie met een ongeloovige samen wonen mag als man en vrouw, want dat de ongeloovige wat betreft de gemeenschap van het bed en van het geheele leven geheiligd wordt, opdat hij niet door zijn onreinigheid den geloovige bezoedele«. De grond daarvan is dat »de vroomheid van den geloovige meer vermag om het huwelijk te heiligen dan de goddeloosheid van den ongeloovige om het te bezoedelen«. Maar, gaat Calvijn voort, „deze heiliging haat den ongeloovigen echtgenoot persoonlijk natuurlijk niets; ze heeft alleen in zooverre voor hem beteekenis en kracht, als zijn geloovige echtgenoot niet door den omgang met hem bezoedeld en het huwelijk niet ontheiligd wordt". Deze verklaring van Calvijn, die volkomen in het verband past, geeft de bedoeling van des Apostels woorden het best weer. Maar daaruit blijkt dan ook, dat dit geheiligd zijn van den ongeloovigen man door de geloovige vrouw iets geheel anders is dan het heilig zijn der kinderen en dus nooit een grond van den doop kan opleveren.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van den heer A. C. v. Drimmelen te Klundert, gevonden in de coll. Geref. Kerk f 2.50.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *voorzitter*.

Leestafel.

WAT BEDOELT DE VRIJE UNIVERSITEIT. — Uitgegeven in MCMXVI.

Dit dezer dagen verschenen boekje in duodecimo formaat en van slechts 28 bladzijden, gaat uit van de VEREENIGING VOOR HOOGER ONDERWIJS OP GEREFORMEERDEN GRONDSLAG te AMSTERDAM en is aldaar aan het Bureau dier Vereeniging: KEIZERSGRACHT 162, verkrijgbaar.

Met de uitgave en verspreiding bedoelt de VEREENIGING de beteekenis, de waardij van haar GEREFORMEERDE HOOGESCHOOL te AMSTERDAM op eenvoudige, maar duidelijke wijze in het licht te stellen.

En zij acht dit ook nu, nadat haar School reeds 35 jaren bestaan heeft, geen overbodig werk.

»Ware het toch", zoo begint het boekje, »dat althans ieder Christen in Nederland wist wat eigenlijk die beteekenis is, dan zouden niet zoovelen die Universiteit hun steun nog onthouden of haar bestrijden. En als ieder vriend van de V. U. recht doordrongen was van haar groote waardij, wat zou zij ook van de zijde van haar vrienden nog veel meer belangstelling ondervinden!"

In vasten, wel geordenden gedachtengang, waarin zich een geschoolde geest openbaart, wordt, door het naaste verdere en laatste doel der UNIVERSITEIT te beschrijven, haar beteekenis en waardij voor het christelijk Nederland op onweerlegbare wijze betoogd.

Die gedachtengang is daarbij, door de eigenaardige inrichting van het geschriftje, ook voor den eenvoudigsten lezer gemakkelijk te overzien. Die gang der gedachten toch is er met kapitaal letters in aangegeven en ieder afzonderlijke gedachte wordt er dan met gewone letter nader in toegelicht.

Zoo volgt op de hoofdvraag: WAT BEDOELT DE VRIJE UNIVERSITEIT, een vraag aan elk christen-ouder: WAAR ZENDT GE UW KIND TER SCHOOL? en de beantwoording van die vraag leidt dan vanzelf tot de gedachte, aan den nog dringender nood van Christelijk Hooger, dan van Christelijk Lager onderwijs, en zoo tot de stelling, dat HOOGER ONDERWIJS NAAR HET WOORD VAN GOD VEEL VERDER VERREIKT IS.

Uit haar toelichting wordt dan begrijpelijk, waarom DR. A. KUYPER en anderen zich gedrongen voelden den 20sten Oct. 1880 de VRIJE UNIVERSITEIT OP TE RICHTEN.

Dat die oprichting, zooals DR. KUYPER zelf het in latere jaren genoemd heeft, een GELOOFSTUK was, maar een geloofstuk dat wel moèst ondernomen, wijl men met minder dan een Universiteit niet kon volstaan en een z.g.: AANVULLINGSSYSTEEM ONS NOOIT ZAL VOLDOEN, wordt dan nader betoogd.

Tegenover hen, die nog altijd als DR. BRONSVELD in 1880 het recht tot oprichting van een Universiteit door een Vereeniging bestrijden, wordt daarna nog eens herinnerd aan DR. KUYPER's toen verschenen: »STRIKT GENOMEN", waarin deze tegenover DR. BRONSVELD dat recht op zoo afdoende wijze heeft gehandhaafd.

Ook de vraag of niet de Kerk de eerst aangewezene is om een hoogeschool oprichten, wordt in verband daarmede ter sprake gebracht, en er op gewezen hoe DR. KUYPER toen ook heeft aangetoond, dat niet de Kerk, maar juist een vrije vereeniging tot zulk een oprichting de eerstaangewezene is.

Op p. 13 zegt de opsteller: »De zaak staat zoo. Heerlijk en voortreffelijk is het, als in tijden van nood, wanneer de Kerk geen Dienaren genoeg heeft, predikanten of ouderlingen de hand aan den ploeg slaan en opleiden tot den Dienst des Woords; beter is het, indien die opleiding geregeld kan plaats grijpen in EEN GEREFORMEERDE THEOLOGISCHE FACULTEIT, die zich dan met de Kerken nader verstaat, met de Kerken in verband treedt en dien Kerken toezicht geeft op de zuiverheid in leer van professoren en studenten", p. 14.

Zoo mag dan wel aangenomen, dat het, van welke zijde ook bezien, vast staat, dat er mag wezen en moet wezen een VRIJE UNIVERSITEIT OP GEREF. GRONDSLAG met inbegrip van een Theologische Faculteit. p. 15.

Klaar en duidelijk, zoo dat het weer voor den eenvoudigste begrijpelijk is wordt dan nog op p. 15 over dat OP GEREFORMEERDEN GRONDSLAG aldus gesproken: »tegenover de Openbare Hoogescholen, die aan het Woord van God niet zijn gebonden, dient gehandhaafd, dat Gods Woord uitgangspunt moet zijn voor alle onderwijs, ook voor het Hooger. En het Gereformeerde wil toch niet anders wezen dan Christelijk, voldoende aan den eisch van Gods Woord in den meest volstrekten zin van het woord, zooals dat in den loop der tijden in de Gereformeerde kerken en in heel de Gereformeerde levensopvatting is verstaan".

Dat de Vrije Universiteit er niet alleen mag, maar ook moèt wezen, wordt dan verder in dit geschriftje aangetoond.

Aangetoond uit haar naaste doel: zoo positief DE EER EN HET RECHT GODS TE HANDHAVEN IN DE WETENSCHAP, als negatief juist daardoor, zich scherp te stellen tegen DE WETENSCHAP, DIE OPKOMT UIT HET ONGELOOF; maar aangetoond ook uit haar eindddoel: OP TE KOMEN VOOR DE EER VAN GOD.

Drie denkbeelden, die de Schrijver dan weer nader ontwikkelt.

Aan dit naaste doel en eindoel zou zij, ook door den wetenschappelijken arbeid harer hoogleeraren, beantwoorden ZELFS AL HAD ZIJ GEEN ENKELEN STUDENT p. 20.

»Maar toch, heerlijker is het, als dat beoefenen der wetenschap naar den eisch van Gods Woord, dienbaar kan worden gemaakt aan de opleiding van de zonen van ons volk".

Ook met dit haar meer verwijderd doel komt de VRIJE UNIVERSITEIT te gemoet aan de begeerte van het Gereformeerde volk naar leidslieden, die in hun optreden zich Gereformeerd betoonen; aan predikanten, doctoren, advocaten, leeraren. Het Gereformeerde volk mag van de V. U. GEREFORMEERDE LEIDSLIEDEN VERWACHTEN; verwachten wat het noodig heeft. Daarom is de V. U. van zoo ontzaglijk groot belang voor ons volk. p. 21. En ten deele heeft ze dit ook gedurende haar 35-jarig bestaan reeds gedaan.

»En toch, dit alles moest en kon nog veel meer zijn. Ons volk kan van de V. U. nog veel meer genieten. Predikanten, juristen, literatoren gaf de V. U. Maar vooral om dokters, opgeleid naar de Schrift en praktijk oefenend naar de H. S., roept ons volk. Waar blijft de Gereformeerde beoefening van Nederlandsche taal en geschiedenis, die in de geschiedenis vóór alles de leiding Gods ziet en die bijv. onzen onderwijzers den weg wijst, hoe dit vak ook aan de lagere scholen moet worden onderwezen? Waar de Gereformeerde opvatting over de natuur? (p. 23).

De V. U. bedoelt dit alles te geven, maar ZIJ KAN NOG ZOOVEEL NIET GEVEN. En zoo komt dan in dit geschriftje van zelf ter sprake de vraag: WAT DE V. U. THANS NOODIG HEEFT? en dat is dan wel allereerst: LIEFDE OP GROND VAN HAAR BEGINSEL. Maar daarom, zoo gaat de Schrijver voort, »is de V. U. dan ook verloren, als zij te eeniger tijd HAAR BEGINSEL EN HAAR BAND AAN ONS VOLK zou verliezen, of ook zelfs maar zou verwateren« (p. 25). Om dit te voorkomen, moet dan ook ons volk op haar toezien en voor haar bidden. Maar daarbij vraagt, opdat zij ook MEER KAN GEVEN, DAN ZIJ NU NOG VERMAG, de Vereeniging voor Hooger Onderwijs een gave om die ten bate der V. U. te besteden.

Zij, de Vereeniging, wendt zich daarmee tot de lezers van dit boekje.

Zij vraagt die gaven met vrijmoedigheid, omdat »indien ge nog geen voorstander van de V. U. waart, dit boekje u wel zal overtuigd hebben, dat er een V. U. moet zijn, vrij van de Overheid, gebonden aan Gods Woord. En met aandrang«, omdat de nooden zoo ontzaglijk groot zijn«. »De V. U. heeft geld noodig om in stand te blijven, maar ook om zich te kunnen uitbreiden.« »Zij heeft zeker recht op den steun van het Gereformeerde volk, juist om hetgeen zij bedoelt: BEOEFENING DER WETENSCHAP EN ONDERWIJS IN DE WETENSCHAP TOT EER VAN GOD!

Met de uitgave van dit kort en zakelijk geschreven werkje, waarin zoo niets voorkomt van propagandistisch »decoratie-schilderen«, heeft de VEREENIGING VOOR H. O. OP GEREF. GRONDSLAG een goed werk gedaan.

Het verdient ruim verspreid en met aandacht gelezen te worden.

G.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons uit Velp:

Een comité van 12 personen is hier gevormd, die ieder eenige vrienden zullen bezoeken in het belang der Vrije Universiteit. Ter inleiding van dezen arbeid sprak de heer Jac. van Oversteeg Woensdag in de Geref. Kerk. Na den strijd vóór en na de stichting in het kort te hebben medegedeeld, wees spreker op den tegenstand, die ook nu nog bestaat.

Mannen van invloed en naam kunnen het met den grondslag van het onderwijs niet vinden. Stel uw onderwijs op Gods Woord. Beschouw dat Woord als de goudmijn en laat verder ieder vrij in methode van werken en in het bepalen van de resultaten.

Het is niet moeilijk om aan te toonen dat deze wijze van doen de kwestie maar verplaatst, want onmiddellijk zal dan de vraag aan de orde komen, wat wel en wat niet tot Gods Woord behoort.

Bovendien, aangenomen dat men zich onderwerpt aan Art. 4 der geloofsbelijdenis, zoo weet men dat Luther en Calvijn niettegenstaande deze eenheid toch zeer verschilden.

Groen, Stahl en Vinet onderwierpen zich aan het Woord. Toch zei Groen »Stahl is Lutheraan, ik ben Calvinist.«

Een der hoogleeraren aan de Staats-Universiteit heeft onlangs zijn bezwaren tegen de V. U. ingebracht. Naar diens meening is de V. U. geen factor van beteekenis voor de geestelijke ontwikkeling van ons volk, zelfs niet voor het gereformeerde volk.

Indien dit zoo is, ziet het er treurig uit voor de Gerefor. hoogleeraren aan de staatsuniversiteit. En zal het oprichten van bijzondere leerstoelen niets beteekenen. Spreker waarschuwt daarom tegen het gevaar, dat aan de openbare universiteiten blijft bestaan, ook al zijn er eenige gereformeerde hoogleeraren benoemd.

De bestrijding heeft echter den bloei der V. U. niet belet.

Onder Gods zegen is zij uitgebreid en is de invloed niet uitgebleven.

Toch blijven gevaren bestaan, niet het minst van de vrienden.

Hoewel het te verklaren is, kan het toch niet worden goedgekeurd dat in den regel de opleiding voor de beoefening der wetenschap wordt gesteld.

Het eerste doel der Vrije Universiteit is en moet blijven, het recht Gods te handhaven op het terrein der wetenschap.

Men esche daarom van de hoogleeraren niet allerlei praktische werkzaamheden. Een hoogeschool is geen ammunitie-fabriek. Op de jaarvergadering in Utrecht wees de voorzitter Mr. Th. Heemskerk op het verschil tusschen bijzondere leerstoelen en een Universiteit.

Een bijzondere leerstoel is voor een zeker doel, de Universiteit bestaat uit faculteiten tot een Universiteit verbonden. Voorheen werd, en niet zonder vrucht, bijv. over het eedsvraagstuk het gevoelen van de faculteit gevraagd.

Keeren wij tot deze goede gewoonte terug. Ook al zou dit wat tijd kosten. Beter te laat begonnen, dan te vroeg gesproken. Dan zal de Universiteit in hare eenheid beter uitkomen en daarin sterk zijn.

Dan wordt het contact tusschen volk en Universiteit versterkt. Er zal meer liefde worden gekweekt. Dan zal als bij de oprichting weer gesproken worden van onze universiteit. Het gebed zal toenemen, en voor onze universiteit zal met evenveel blijmoedigheid als voor onze lagere school ter plaatse ons geld beschikbaar zijn.

Aan »De Gereformeerde Kerken in Nederland« wordt door Deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid bekend gemaakt, dat sinds de laatste opgave op de lijst der kerken voornoemd voor de eerste maal is geplaatst:

onder no. 908 de Geref. Kerk te Elst, classis Arnhem, prov. Gelderland, en voorts, dat aan het verzoek van sommige Kerken en classes, om bij de Overheid erop aan te dringen, dat de militairen bij hun verlof niet op Zondag behoeven te reizen, is voldaan.

Namens Deputaten voornoemd
H. BAVINCK.

Classis Assen.

De classis Assen heeft in hare vergadering van 15 Febr. 1916 den Weled. heer J. Hoekstra van Vries, in verband met zijn in Nov. 1915 met goed gevolg afgelegd praep. examen naar Art. 8 K. O., met algemeene stemmen beroepbaar verklaard voor de Geref. Kerken in Nederland.

Namens de classis v. n.
K. V. D. VEEN, *scriba*.

Korte Notulen van de vergadering der classis Gouda, gehouden te Gouda 1 Februari 1916.

Namens de roepende kerk van Ouderkerk a.d. IJsel, opent haar gewezen consulent Ds. P. v. Hoven na het zingen van Ps. 66 : 2 en het lezen van Psalm 66, de vergadering met gebed en heet Ds. J. Vesseur van Ouderkerk a.d. IJsel, voor het eerst ter vergadering tegenwoordig, hartelijk welkom, waarvoor deze hem dank betuigt.

D.D. Wielenga en Langen, benoemd tot het nazien der credentialen, rapporteeren, dat alle kerken wettig zijn vertegenwoordigd. De kerken van Krimpen a.d. Lek en Haastrecht hebben, nevens haren dienaar des Woords, elk een diaken afgevaardigd, wien, gehoord de reden tot afvaardiging, keurstem wordt verleend. Genoemde kerken, alsmede die van Nieuwerkerk a.d. IJsel, hebben instructies.

De vergadering thans wettig geconstitueerd, wordt naar toerbeurt als Praeses aangewezen Ds. J. Osinga, als asses. Ds. Langen, terwijl Ds. Vesseur als scriba fungeert.

De Praeses richt nog een kort woord tot Ds. Vesseur, wenscht Ds. B. v. Halsema en de kerk van Haastrecht geluk met de beslissing genomen in zake het beroep naar de kerk van Terneuzen, en hoopt, das Ds. v. Hoven vrijmoedigheid zal vinden, om voor de beroepen, op hem uitgebracht door de kerken van Duurswoude en Zuid-Beierland, te bedanken.

De notulen van de gewone classic. vergadering van Aug. en die van de buitengewone van 7 Dec., de laatste bijeengeroepen wegens het praep. examen van cand. Verhoog, worden gelezen en onverandertd goedgekeurd.

Naar aanleiding van de notulen, wijst Ds. Voigt op Art. 3 in verband met Art. 6. van de huishoudelijke regeling der classis in zake het praesidium. De classis spreekt zich hierover uit tot zijn bevrediging. De aandacht wordt gevestigd op het voorstel van de kerk van Haastrecht, om op elke classic. vergadering 3 dienaren des Woords aan te wijzen voor de prediking onder de militairen. Dit voorstel wordt door de classis aangewezen; deputaten voor de vacaturebeurten zullen hiermede rekening houden.

De instructie van de kerk van Nieuwerkerk a.d. IJsel, inhoudende: Verzoek aan deput. voor de correspondentie met de H. O. »dat zij pogingen aanwenden, om voor de militairen gedaan te krijgen, dat deze, wegens hun verlof, niet op den dag des Heeren behoeven te reizen«, komt in behandeling en wordt door de classis aangenomen. De instructie aan de kerk van Haastrecht in zake de oefenaars, zal op het agendum van de volgende classis geplaatst worden, opdat deze zaak door de kerkeraden op hun vergaderingen kan worden besproken. Aangaande een tweede instructie aan deze kerk: »De classis besluite, dat in alle gevallen, waarbij vertegenwoordiging der classis wenschelijk is, doch deze niet tijdig door haar zelve werd of kon worden geregeld, voortaan de Praeses der laatstgehouden vergadering de kerken der classis vertegenwoordige«, wordt besloten het Moderamen daarvoor aan te wijzen.

Regeling der vacaturebeuten: Lekkerkerk D.D. Andreé, v. Hoven, v. Setten; Reeuwijk-Sluipwijk: D.D. Osinga, Voigt, Vesseur; Mijdrecht: D.D. Wielenga, Dalhuysen. Prediking voor de militairen: D.D. Jansen, Sap, Wielenga. Reis. en verblijfkosten zullen vergoed worden door dep. ad hoc, de dienst uit de classic. kas. Ds. Langen brengt gunstig rapport uit over het nazien van het classic. archief en tevens namens de kerken van Oudewater en Goude van de approb. van het beroep van Ds. Vesseur. Ook wordt gunstig gerapporteerd door de commissie, benoemd tot het nazien van de boeken van den quaestor der zending. Ds. Wielenga en ouderl. Kapteijn, benoemd tot het nazien van de boeken van den quaestor der classis, rapporteeren alles in orde te hebben bevonden. De aanvragen voor Art. 11 en 13 worden voor de volgende vergadering in handen gesteld van dep. ad hoc.

De onderscheidene bijdragen en collecten worden gestort. Vier kerken zijn door bijzondere omstandigheden in gebreke gebleven om de Kerstcollecte voor de Joden-zending te houden, zij beloven die op de Mei-classis te storten. Op de volgende vergadering zal besproken worden, of er wijziging is te brengen in het betrekkingscijfer voor de classic. onkosten, na advies van dep. ad hoc,

Ds. v. Halsema wordt herbenoemd tot classic. quaestor. Roepende kerk voor de volgende vergadering is de kerk van Oudewater. Als Praeses zal dan fungeeren Ds. T. Sap, als ass. Ds. J. Osinga, als scriba Ds. J. Vesseur,

Een kerk vraagt en ontvangt advies in zake twee tuchtgevallen en doet mededeeling, dat een echtpaar is afgesneden met het formulier van den ban. Een andere kerk vraagt inlichting aangaande het verzoek van dep. aan de kerken, om een collecte te houden voor kerken, getroffen door den watersnood. De classis adviseert den kerken het houden van die collecte. Dezelfde kerk vestigt de aandacht op het weershuis te Middelharnis, getroffen door den watersnood. De classis adviseert, dat het bestuur van genoemde stichting eerst aankloppe bij het algemeen watersnood-comité. De Praeses richt een vraag tot een der kerken aangaande haar absentie van de vorige vergadering. De classis, gehoord de redenen, neemt hiermede genoegen.

Varia. Ds. Dalhuysen deelt mede, dat zijn kerkeraad hem een duurtetoeslag over 1915 heeft gegeven; dit wordt met blijdschap vernomen. Naar aanleiding van de vraag, of de classis ook dit jaar afgevaardigden zal zenden naar het D. V. in Mei a. s. te houden Evangelisatie-Congres te Rotterdam, wordt besloten Ds. Osinga als afgevaardigde te benoemen. Ds. Wielenga ontvangt antwoord op de vraag: Hoever het mandaat reikt van deputaten door de classis aangewezen tot het nazien van de boeken der quaestores.

De Assessor leest de korte notulen.

De Praeses sluit de vergadering en gaat voor in dankzegging.

Op last der classis
JOH. S. LANGEN,
a.t. Assessor.

Gouda, 8 Febr. 1916.

Buitenland.

Zweden. In de Zweedsche Lutherse Staatskerk is men overgegaan tot het ordenen van broeders, die onder den naam van „diakenen" sociaal en philantropisch werk hebben te verrichten. Zij, die zich aan dit werk willen wijden, moeten eerst zes maanden lang toonen dat zij gezind zijn de laagste en geringste persoonlijke diensten te bewijzen. Daarna worden zij onderwezen in de Heilige Schrift en in het practisch werk om als barmhartige samaritanen te kunnen optreden. Zij worden na een halfjaar van dienstbaarheid plechtig als novitii bevestigd. Dit geschiedt in de kerk te Sköndal. Het deel van het Evangelie van Johannes, hetwelk de geschiedenis van de voetwassching, door den Christus aan Zijne discipelen verricht, mededeelt, wordt daarbij voorgelezen, en hij die voor het diaconale ambt staat, doet daarop de gelofte: „Ik zal U volgen, Heere, waar Gij ook heen gaat!".

Noord-Amerika. Een waarschuwing tegen voorspoed.

De Assembly's Executive Committee van de Presbyteriaansche Kerk heeft een pastoralen brief verzonden aan het eind van eene vergadering, gehouden te Atlantic City, waarin eene waarschuwing gehoord wordt tegen het gevaar van den onbekenden voorspoed die het land bedreigt als gevolg van den grooten oorlog in Europa. Reeds thans werken de fabrieken met koortsachtige haast om de velerlei bestellingen van de Entente mogendheden van Europa af te leveren; -bestellingen van oorlogsmateriaal.

Dit herderlijk schrijven wijst op het schrille contrast van de algemeene verlamming op industrieel gebied in Europa als direct gevolg van den oorlog, en voorspelt, dat wanneer die oorlog zal geëindigd zijn, er ongekende drukte en voorspoed in Amerika zal heerschen. In plaats van er het land geluk mee te wenschen zooals zou verwacht worden, vraagt die commissie: „Mogen we hopen dat we zulk een stroom van vernielenden voorspoed kunnen verstaan?"

Hierin wordt de houding van de leidende mannen in de Presbyteriaansche Kerk beschreven tegenover de gevaren van den voorspoed. Ook Dr. Stevenson, de president der laatstgehouden General Assembly, liet zich onlangs bij zijn bezoek aan Grand Rapids in bijna dezelfde woorden over dit gevaar uit.

Voorspoed is gevaarlijk voor het geloof. Dat is de ervaring van het verleden, de waarschuwing der Schrift. Het besef van afhankelijkheid van den Allerhoogste wordt er dikwijls door ondermijnd en het geloof verzwakt. Amerika loopt gevaar het hoofd in den nek te werpen, als Jeschurun achteruit te slaan als hij straks vet wordt, en den Gever alles goedsuit het oog te verliezen. Rijk te zijn en geens dinga gebrek te hebben. Den Heere te vergeten en aldus rijp te worden voor de oordeelen Gods.

GEMENGD NIEUWS

Een weldoenster uit hare gevangenschap verlost. De Oostenrijksche gravin de Latour, de bekende weldoenster der armen die in hare inrichting te Russis bij Görz en te Treffen in Zuid-Oostenrijk, met haar geheele vermogen honderden [illegible] een vrije woning en vrij onderhoud bood en welke aan hunne kinderen een Christelijke opvoeding gaf, werd bij het uitbreken der vijandelijkheden tusschen Italië en Oostenrijk door de Italianen gevangen genomen. De inrichtingen die hare liefde schiep, staan nu half onbeheerd en liggen ten deele in het brandpunt van den bittersten strijd. Nu is het eindelijk den Secretaris van het »Evangelisch Genootschap in Oostenrijk", den predikant Monsky, en door persoonlijke tusschenkomst van den Zwitserschen Bondspresident Dr. Motta, gelukt, de 73-jarige gravin uit hare gevangenschap te verlossen. Voorloopig verblijft zij nu in Zwitserland.

Hare ervaringen in de Italiaansche gevangenschap zal Gravin Latour in de „Warte der Wahrheit für Oesterreich und Ungarn" beschrijven. Inmiddels hebben vrienden van het Godsrijk zich het lot van de inrichtingen te Treffen aangetrokken; bij het Evangelisch Genootschap zijn bovendien van andere zijden ruim 5000 kronen voor dat liefdewerk ingekomen.

Geestelijke verzorging van krijgsgevangenen. De Duitsche regeering heeft al een jaar lang in de geestelijke behoeften van hen die door haar gevangen gehouden worden, zoeken te voorzien. Men heeft de vraag gesteld, of de gevangen Duitschers in de oorlogvoerende landen in bedoeld opzicht evengoed behandeld worden? Hierop kon geantwoord worden, dat men in Engeland het door Duitschland gegeven voorbeeld volgt. Pogingen die aangewend werden om hetzelfde in Rusland en Frankrijk te verkrijgen, hebben echter nog niet tot het gewenschte resultaat opgeleverd. Toch zijn door de Duitsche »Hilfsausschuss für Gefangenenseelsorge" onderhandelingen begonnen, waarvan men hoopt dat zij wellicht tot het beoogde doel zullen leiden. In Rusland geschiedde dit door Amerikaansche bemiddeling.

In het Duitsche comité voor geestelijke verzorging van krijgsgevangenen werken vertegenwoordigers van de Evangelische en de Roomsche kerken met die van de Synagoge samen. Het Comité wil niet, dat onder de gevangenen propaganda gemaakt zal worden voor de een of andere kerk, maar verlangt dat deze volgens hunne belijdenis en in hunne religie geestelijk zullen verzorgd worden. De Evangelische Opperkerkerad heeft 1000 mark beschikbaar gesteld, om het Comité in staat te stellen stichtelijke boeken onder de gevangenen te verspreiden.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

MARTHA'S BEPROEVING.

I.

PAPA'S LESSEN.

Vele kinderen krijgen een dubbeltje, kwartje of zelfs een gulden, als er een tand of kies door den tandarts moet uitgetrokken worden; toen Martha's twee voortanden tegelijk moesten verdwijnen, daar ze maar niet losraakten en de nieuwe er achter zaten, beloofde de heer Cumming haar voor elken tand één stuiver, als ze bij den tandarts niet schreeuwde. Liever zou hij haar voor elk een gulden hebben geschonken, maar hij was ver van rijk; of beter gezegd, de heer en mevrouw Cumming met hun dochtertje leefden zeer bekrompen; elken stuiver moest Martha's Papa met zijn pen verdienen; een eigen stuiver in haar beursje stond voor haar gelijk met een gulden voor een kind van rijke ouders.

De tanden getrokken, en ze hadden heel vast gezeten en veel pijn veroorzaakt, verkoos Martha liever op te blijven en Papa's lessen te hooren, dan de beide stuivertjes te ontvangen.

Enkele jaren gingen voorbij. Martha zou elf jaar worden. Zij mocht nu geregeld elken avond opblijven om Papa te hooren lezen. Lachte Mama, dan lachte Martha meê, maakte zij een opmerking, dadelijk sprak Martha die na; dit had ze al enkele jaren zoo gedaan en het vermaakte haar ouders, als het kleine ding aldus toonde de voorlezing nauwkeurig te volgen. Soms zeide haar vader: »Mooi gezegd, of goed opgemerkt, dametje" — en streelde haar donker lokkig hoofdje of bekeek haar brei- of naaiwerk, dat zij al luisterende verrichtte.

Sedert meer dan een jaar had mevrouw Cumming een grooter dagmeisje genomen, want zij voelde zich zwak en was vaak lijdende, al klaagde zij nooit en bleef vriendelijk en lief voor iedereen. De heer Cumming zag zijn echtgenoote met bekommering aan en zijn lachende, heldere oogen werden vaak beneveld, vol droefheid rustten zij dan op zijn teere lieve vrouw.

Martha hielp Jaantje, de meid, de bedden opmaken, de kamers stoffen, het eten schoonmaken; zij verrichtte allerlei kleine werkzaamheden, opdat Mama op de canapé kon blijven liggen. Martha kon zoo hartelijk bidden, dat de Heer haar moeder weder sterk mocht maken, als de zomer en het schoone weder terugkeerden. Zij zag evenwel, dat Mama veel kortere wandelingetjes met haar deed, en zelfs onderwijl moest rusten op het medegenomen vouwstoeltje. — En dan vroeg zij zich af: »Zou God mij niet gehoord hebben?"

Gedurig had de heer Cumming den dokter over zijn vrouw geraadpleegd. Kwam de geneesheer aan huis, dan moest Martha altijd de kamer verlaten dat wist ze, nadat Mama het haar eens had gezegd. Liet de kleine meid den dokter eens uit, dan vroeg zij hem: »Zal Mama gauw sterker worden, dokter?" dan glimlachte hij en zei: »Je moet goed op haar passen vrouwtje, en maken dat zij veel, heel veel eet".

»Martha, kun je een paar briefjes voor mij schrijven? ik ben zoo moe, liefje en er is haast bij", vroeg mevrouw eens.

»Als u het mij voorzegt, zal ik mijn best doen moesje".

Reeds menig briefje had Martha sedert geschreven, toen haar Papa op een namiddag juist binnentrad, terwijl zij bezig was. »Zie eens", zei mevrouw »hoe goed en netjes Martha schrijft ze helpt mij zoo opperbest".

»Wel secretaresse, als je nu gauwer kunt schrijven en net zoo duidelijk, dan mag je soms mijn lessen opteekenen, als mijn hand zoo moe is door 't pennen, dat ik er kramp van krijg, vind je dat goed?"

»Best Papa, dan help ik u aan uw lessen, hè?"

't Werd Juni. Een prachtige maar zeer heete zomer zette in; die bracht echter geen beterschap aan de zwakke dame in de Brugstraat.

II.

EEN FLAUWTE EN WAT DAARUIT VOLGDE.

Ramen en deuren stonden wijd open en toch scheen de hitte ondragelijk in de kamer, waar mevrouw op de sofa lag, Martha een hemdsmouw naaide en mijnheer voorlas. Zijn gedachten dwaalden af, terwijl hij las: »Een schoone stem bij een ongeoefend oor is een ongeluk voor den kunstliefhebber Schoonoord!"

»Papa, wat leest u, den kunstliefhebber Schoonoord? Wie is die heer Schoonoord?"

»Wat, las ik Schoonoord, Martha? dan heb ik geslapen of gedroomd, 't moet wezen . . . .

»St. st. Papa! Mama slaapt".

Mijnheer keek naar de sofa, zijn vrouw lag achterover, haar naaiwerk was op den grond gevallen en doodelijk wit, scheen zij niet te hooren, zelfs nauwlijks te ademen.